

Szabó Győző és Miszlayné dr. Lányi Éva:

MAGYAR BÍRÁK TANULMÁNYÚTJA A BRITISH COUNCIL
SZERVEZÉSÉBEN ANGLIÁBAN, WALESBEN ÉS SKÓCIÁBAN,
S A TANULMÁNYÚT LEGFONTOSABB TAPASZTALATAI

1994. júniusában a British Council szervezése és teljes anyagi támogatása mellett lehetőség nyílt arra, hogy 5 magyar bíró kölcsönös tapasztalatcsere mellett két hetes tanulmányúton vehessen részt Angliában, Walesben és Skóciában.

A tanulmányút legfontosabb városai: London, Edinburgh és Glasgow voltak.

Részesei:

Dr. Szabó Győző, a Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettese,

Miszlayné dr. Lányi Éva, legfelsőbb bírósági bíró,

Dr. Versitz Piroska, a Pest Megyei Bíróság,

Dr. Kiss Sándor, a Heves Megyei Bíróság, és

Dr. Tóth Beáta, a Békés Megyei Bíróság bírái voltak.

A tanulmányút egyik legdöntőbb és legizgalmasabb részét az jelentette, hogy az Egyesült Királyság egyes területein különböző jogrendszerek találhatók, Észak-Írország és Skócia jogi és igazságszolgáltatási struktúrája ugyanis eltér Angliától és Walestől.

E szempont figyelembe vétele mellett kívánunk rövid áttekintést adni a kétféle bírósági szervezetről, s az általunk kiemelkedően fontosnak tartott kérdésekről, majd összefoglaljuk a magyar igazságszolgáltatás és büntető bírósági gyakorlat szempontjából is figyelmet érdemlő tapasztalatainkat.

I. A bírósági szervezet Angliában és Walesben

Az Egyesült Királyságban a legvégsőbb felbbiteli fórum polgári és büntető ügyekben egyaránt a Lordok Háza (House of Lords).

Skóciában azonban a büntető ügyek fellebbviteli fórumként nem tartoznak a Lordok Háza Fellebbviteli Bizottságához. A Lordok Háza Fellebbviteli Bizottságának elnöke a Lord Kancellér. A konkrét ügyeket a Law Lordok tárgyalják, akiknek létszáma sohasem haladja meg a 11 főt. A Law Lordok a legmagasabb jogászhiivatalt töltik be, akik legalább 15 évig barristereként dolgoztak, akik egyben főnemesekké is válnak, és ezen belül töltik be a Lordok Házának bírói feladatait és foglalnak állást lényeges és fontos jogkérdésekben.

A Fellebbviteli Bíróságnak büntető és polgári osztálya van, melynek székhelye Londonban a Royal Courts of Justice-ben található. A polgári ügyekben benyújtott fellebbezéseket a Court of Appeal a Civil Division tárgyalja, büntető ügyekben pedig a Criminal Division.

Mindkét osztály jogkérdésekkel kapcsolatban a Lordok Házához fordulhat. A büntető ügyszak a Korona Bíróság (Crown Court) határozatai elleni fellebbezéseket is tárgyalja, akinek elnöke mindig a legidősebb, azaz a rangidős bíró a Lord Chief Justice.

A polgári ügyszak vezetője a Master of the Rolls, a Felső Bíróság és a Megyei Bíróságok határozatai elleni ügyeket tárgyaló bíróság.

A Felső Bíróságnak (High Court) három osztálya van, és csak fontos polgári ügyeket tárgyal.

A három osztály a következő:

- A Kancelláriai (Chancery Division), mely a vitás hagyatéki ügyek intézésével, a társaságok ügyeivel, csőd- és felszámolási ügyekkel foglalkozik. Vezetője a Vice-Chancellor.

- Queen s Bench Division, a királynői bíróság, amely előtt főleg kártérítési, szerződéses és kereskedelmi viták folynak, elnöke a Lord Chief Justice.

- A harmadik osztály a Family Division, mely családjogi és hagyatéki ügyekkel foglalkozó bíróság, vezetője a President of the Family Division.

A Felső Bíróságnak felülvizsgálati funkciója is van, ami azt jelenti, hogy a közfeladatot ellátó testületek és szeméelyek, bíróságok, hatóságok és miniszterek határozataikat megvizs-

gálhatják abból a szempontból, hogy ne lépjék túl az alkotmányossági kereteket, s ezt a parlament által rájuk ruházott hatáskörben gyakorolják.

A Korona Bíróság (Crown Court) a legkomo-lyabb büntető ügyeket tárgyaló bíróság. Itt tárgyalják a magistrátusi bíróságok által hozott és megfellebbezett ítéleteket, továbbá a magistrátusok által eléjük utalt legfontosabb büntető ügyeket is.

A Korona Bíróság nemzeti bíróság, amely Angliában és Walesben kb 90 helyen működik. A legfontosabb büntető ügyek: az emberölés, az erőszakos közöszlész, rablás, stb., melyeket esküdtszék közreműködésével tárgyalnak.

Ezen túlmenően fellebbezési bíróságként is eljárnak a magistrátusi bíróságok határozatainak felülbírálati során.

A Magistrátusi Bíróságok (Magistrates Court) a legkevésbé fontos büntető ügyeket, a fiatalok-rúakkal kapcsolatos ügyeket, valamint a szülők és a gyermekek között keletkezett jogvitákat bírálják el. A büntető ügyek mintegy 98%-át a Magistrátusi Bíróságok tárgyalják. E bíróságok működéséhez a Lord Kancellári Hivatal a helyi önkormányzatoknak nyújt támogatást és fedezi a bíróságok kiadásainak mintegy 80 %-át. A Magistrátusi Bíróságok a magistrátusok, béke bírák közreműködésével tárgyalnak, akiknek képzéséért a Lord Kancellár a felelős. Ez alól kivételek a Lancashire-ben, Greater Manchesterben és Merseysideban működő Magistrátusi Bíróságok, ahol a magistrátusokat a Chancellor of the Duchy of Lancaster nevezi ki.

A jogászai szakma Angliában és Walesben két fő ágra bomlik: solicitorokra és barristerekre. A solicitorok vannak a legközelebbi kapcsolatban az ügyfelekkel, ők adnak jogi tanácsokat az állampolgároknak, a peres ügyek többségét ők vállalják el, és a külföldi ügyfelek is tőlük kapnak jogi segítséget. Ma Angliában és Walesben kb 60.000 solicitor működik. A barristerek a perbeli képviselőket és a jogi tanácsadást látják el. Bár a solicitorok vállalják el a perbeli képviselőket,

mégis gyakran barristereket bíznak meg a konkrét bírósági képviselet ellátásával, mert a barristerek a legtekintélyesebb szakértelemmel és tapasztalattal rendelkező jogi szakemberek. Éppen ezért a solicitorok gyakran kikérik a barristerek tanácsát, főleg olyan esetben, amikor nem is kerül sor bírósági tárgyalásra, mert a barristerek ismerik a legbehatóbban az Angliában érvényes esetjogot a Case Law-ot.

Amennyiben egy ügyfélnek képviselőre vagy tanácsadóra van szüksége, akkor először egy solicitorhoz fordul, aki a konkrét ügy megoldásához egy barristert kér fel. A barrister rendszert nem kerül közvetlen kapcsolatban az ügyféllel, csupán a solicitor közvetít. Ha egy külföldi jogi cégnek szüksége van jogi tanácsra, akkor solicitor közbenjárása nélkül közvetlenül is megbízhat egy-egy barristert. A solicitorok magasan képzett és tapasztalt jogi szakemberek, akik tevékenységüket a saját jogi szakmai testületük, a Law Society által lefektetett szigorú szabályok keretei között végzik. Számukra kötelező szabályok írják elő, hogy az ügyintézés során érdekonfliktusok ne merüljenek fel, hogy az ügyfelek adatait kezeljék bizalmasan, még a címet sem bocsáthatják senki rendelkezésére az ügyfél tudta nélkül, az ügyfelek pénzét elkülönített bankszámlán kezelik, és az ügyfélnek adott ígéreteiket minden esetben kötelesek megtartani. Egyetlen esetben lehet eltekinteniük az ügyfél érdekeinek képviseletétől, mégpedig akkor, ha az ellentétben állna a törvényszabta kötelezettséggel. A törvényesség felett nekik is ugyanúgy, mint a Legfelsőbb Bíróság bíráinak, maximálisan őrködniük kell. Az ügyfelek így Angliában és Walesben bizton számíthatnak arra, hogy a solicitoroktól objektív és diszkréten kezelt tanácsokat kapnak, de a bíróság bírái is teljes biztonsággal támaszkodhatnak a solicitorok által közölt adatokra. A solicitorok számára kiterjedt adminisztrációs háttér áll rendelkezésre, a legfejlettebb információs és telekommunikációs technológiát veszik igénybe a gyors és hatékony szolgáltatás biztosítása érdekében. Ezért számos cég, főleg akik információk adására

kötelesek, 24 órán keresztül rendelkezésükre állnak a solicitoroknak annak érdekében, hogy kielégíthessék a világ bármelyik pontjáról hozzájuk érkező igényeket. A solicitoroknak ugyanis külföldön is vannak irodái, elsősorban Európában, az USA-ban, a Közel- és Távol-Keleten, ahol az angol, illetve a nemzetközi jog területén nyújtanak szaktanácsadást. Angliában és Walesben több mint tízezer solicitor cég működik.

Az Egyesült Királyság - mint világkereskedelmi és pénzügyi központ - történelmi helyzetéből adódóan a solicitorok tapasztalatain keresztül bonyolítják le a nemzetközi tranzakcióikat. A solicitorok olyan jogi szaktanácsadók, akik több nyelven kommunikálnak, és akiket világszerte igénybe vesz az üzleti világ. A solicitorok rendkívül szigorú képzésben részesülnek, akadnak olyanok is, akik más szaktárgyakból is hasonló szintű képesítéssel rendelkeznek.

A solicitorok számára kötelező a Common Professional Examination (CPE) elvégzése, ami egy 1 éves kurzust jelent, melynek során megismerkedhetnek a joggyakorlat alapelveivel. Ekkor a jogásznövendék eldöntheti, hogy továbbra is a solicitori vagy a barristeri pályát választja-e. A CPE végzettséggel rendelkező jogászoknak ezen túlmenően el kell végezni a Law Society befejező tanfolyamát, amelynek során elsajátíthatják a joggyakorlati alkalmazását és megtanulhatják az ügyvédi iroda, a könyvelés szakszerű vezetését, és a szakmai etika tiszteletben tartásáról szóló szabályokat. A kurzus végén ezekből a tárgyakból vizsgát is kell tenniük, melynek letétele után a solicitoroknak 2 éves ügyvédi gyakorlatot kell folytatni valamelyik ügyvédi irodában, a bírósági gyakorlati tapasztalatok megszerzése érdekében. A solicitorok képzését minden szakaszban a Law Society felügyeli, mely az utóbbi időben bevezette a kötelező továbbképzési rendszert is. Ennek lényege az, hogy a bejegyzett solicitoroknak folyamatos képzésben kell résztvenniük és lépést kell tartaniuk a hazai és a nemzetközi jog alakulásával, fejlődésével. Minden solicitoroknak szerepelnie kell a solicitori képesítést elnyert sze-

mélyek hivatalos listáján, melyet a Law Society végez. Ha egy solicitor áthágja a meghatározott szabályokat, akkor különböző fokú büntetésekben részesülhet, a figyelmeztetéstől kezdődően egészen addig, hogy a nevét is törlik a solicitorok hivatalos listájáról. A Law Society Tanácsa e társaságot kormányzó testülete, a tanácsnak 75 tagja van, s tagjait a solicitorok maguk közül választják szakterületenként és választókerületenként. A Law Society egyéb feladatot is ellát a kormánnyal, illetve más hivatalokkal folytatott tárgyaláson, mint például a törvények előkészítése, a legfontosabb jogi szabályozás előkészítése, folyóiratok, tájékoztatók kiadása, népszerűsítése, külföldi jogászokkal fenntartott kapcsolatok biztosítása. A Law Society Nemzetközi Igazgatósága közép- és kelet-európai jogászokkal kialakított kapcsolatok fejlesztésén fáradozik, és a Közép-Kelet-Európai Albizottság támogatásával számos közös szervezet jött létre, többek között a Brit-Magyar Jogász Társaság is. A Law Society angol nyelvű szakkönyvek gyűjteményét bocsátja a magyar bírói és ügyvédi kar rendelkezésére, amely segítheti az angol joggyakorlat iránt érdeklődő jogászok munkáját. A Law Society gyűjteménye a British Council budapesti könyvtárában is megtalálható.

Az angol jogászok másik jelentős csoportjának, a barristereknek a tevékenysége is igen sokrétű. A barrister foglalkozás fő jellemzője a függetlenség. A függetlenség elvéhez kapcsolódó kötelezettségek, hogy az ügyben részletes és rendkívül aprólékos felkészültséggel rendelkezzen. A barristernek tisztán jogi kérdésekben és bonyolult komplex ügyekben is egyaránt elfogulatlan szaktanácsot kell adnia. A tanácskozás írásban, telefonon, faxon vagy jogi szakemberek közös találkozásán történhet, ha az ügyfél érdeke azt kívánja, hogy külföldi bíróságok vagy választott bíróságok részére az angol joggyakorlat ismeretében, megfelelő szakértői írásbeli véleményt adjon. A bírósági eljárásban a barristereknek szakértői tevékenységük van. A barristerek és a solicitorok közösen érdekeltek a tárgyalás előtti

előkészítésben és a tárgyaláson történő magas szintű képviselőlet gyakorlásában. A barristerek megközelítően 10%-a queen's counsel királyi tanácsosi címmel rendelkezik, akiket a Lord Kancellár ajánlására a királynő személyesen nevez ki. A legtöbb angol bírót az e címmel rendelkező barristerek közül nevezik ki. A barristerek szakmai tanácsa a Bar of England and Wales Bar képviselő testülete, melynek neve General Council of the Bar. A Bar of England and Wales négy jogszakkollégiumból áll. E kollégiumok feladata a szakmán belüli folytonosság biztosítása, amelynek során a rangidősek a fiatalokat megismertetik a hagyományokkal és az alapvető joggyakorlattal.

A barristerek képzése három szakaszra osztható: az elméleti szakasz, az egy éves szakirányú képzés a kollégiumon belül, és a gyakorlati szakasz, ami egy évig tart, és a második hat hónap végén végbizonyítvány szerzése mellett kész a barrister.

Angliában és Walesben a bírói hivatás számos európai országtól eltérően nem különálló szakma. Bírákat mindkét ismertett jogász csoportból kinevezhetnek. Jelenleg Angliában és Walesben mintegy 550 főállású, teljes munkaidőben dolgozó bíró működik. Egyesek a Lordok Házában, mások a Fellebbviteli Bíróságon, a többiek pedig kerületi, illetve körzeti bírákként dolgoznak. A körzeti bírák városról-városra járva, büntető ügyekben ítélik meg, a Korona Bíróságokon, polgári peres ügyekben pedig a Megyei Bíróságokon vezetik a tárgyalásokat. Vannak részmunkaidőben dolgozó bírák is, akiket szintén a gyakorló jogászok két ismertett csoportjából neveznek ki, és ők is a Korona Bíróságon, a Megyei Bíróságon vagy egyéb bíróságokon dolgoznak.

A bírói gyakorlatban azonban a legtöbb ügyel Angliában nem bírák foglalkoznak, hanem olyan köztisztviselőben álló laikus személyek, akiket speciális tudásuk és tapasztalatuk alapján döntőbírói szereppel bíznak meg. E személyek a kisebb büntető ügyekben a magisztrátusi bíróságokon dolgoznak. Így kb. 30.000 békebíró ítélik meg. A békebírónak nincs jogász szakképzettségük,

sem fizetésük, ők, mint a helyi közösség köztisztviselőiben álló tagjai, részmunkaidőben látják el bírói feladataikat. E bírói testület valamennyi tagját a Lord Kancellár nevezi ki, aki maga is tagja a kormánynak, és az államszervezetben belüli szerepe az igazságügy-miniszteréhez hasonló. A kinevezett bírák Angliában és Walesben teljes függetlenséget élveznek, mind a törvényhozó, mind a végrehajtó hatalomtól, szabadon, politikai beavatkozástól mentesen ítélezhetnek.

II. Bírósi szervezet Skóciában

A skót bíróságok előtti vádképviselet közfeladat, az eljárás a Lord Advocate, illetve az ő helyi képviselője a Procurator Fiscal kezdeményezésére indul a sheriff bíróságokon. A polgári ügyek osztálya, amelynek a Lord Advocate a vezetője, a vádlói feladatokat gyakorolja, a Korona Hivatal (Crown Office), mint királyi ügyészi hivatalon keresztül. A királyi ügyész dönti ugyanis el Skóciában, hogy a rendőri jelentésben részletezett cselekmény miatt vádemelés történik-e vagy sem. Instrukciókat kaphat e körben a Crown Council, a Lord Advocate nevében, aki a parlamentnek tartozik felelősséggel.

Skóciában kétféle büntető eljárás létezik, a szertartásos ún. büntetési, és a sommás ún. gyorsított eljárás. A büntetési eljárásban a tárgyalás úgy a Legfelsőbb Bíróság (High Court of Justiciary), mint pedig a Sheriff bíróságok (Sheriff Court) egy hivatásos bíróból és 15 esküdtből álló tanács előtt zajlik. A bűncselekményről szóló rövid dokumentum a vádirat. A bíró a jogkérdésben, az esküdtek a ténykérdésben döntenek egyszerű szótöbbséggel.

A sommás eljárásban a Sheriff és a kerületi bíróságokon a bíró esküdtek nélkül, egyedül dönt mind a jog, mind pedig a ténykérdésekben. A vád tárgyát képező bűncselekményről egy rövid panasznak nevezett dokumentumot terjesztenek a bíró elé. Skócia legfelsőbb szintű bírósága a High Court of Justiciary, ami Edinburghban, Glasgowban és más jelentősebb városokban működik. A legfelsőbb bí-

róságon egy évre előre meghatározzák, hogy melyik bíró mikor, melyik nagyvárosban, mennyi ideig tárgyal. Ez a bíróság azonban csak olyan kiemelt bűncselekményeket tárgyal, amelyek miatt a királyi ügyész terjesztette elő a vádiratot. E tárgyalásokat a hivatásos bíró vezeti 15 esküdt részvételével, és a legsúlyosabb bűncselekményeket kizárólagos hatáskörrel tárgyalják, például az emberölés, hazaárulás eseteit. Az említett High Court of Justiciary a skót fellebbezési bíróságként is működik, ilyen esetben azonban három hivatásos bíróból álló tanács tárgyalja az ügyet. Fellebbezési bíróságként az általa elsőfokon, továbbá a sheriff és a kerületi bíróságok által hozott ítéletek elleni jogorvoslati kérelmeket bírálják felül. A skót fellebbezési bíróság határozata ellen nincs helye jogorvoslatnak a Lordok Házához.

Skóciában 49 sheriff bíróság működik. Ezek főleg a helyi bűncselekményeket tárgyalják, hat sheriffség keretében szerveződtek. A 49 sheriff bíróságon folyamatosan 101 sheriff dolgozik, akik közül 6 ún. szabadúszó, akik a saját sheriffségükön túlmenően bármelyik sheriff bíróságon tárgyalhatnak.

A sheriffek gyorsított és büntetési eljárásban is tárgyalnak. A gyorsított vagy sommás eljárásban a sheriff legfeljebb 3 hónapig, egyes bűncselekmények esetén 12 hónap szabadságvesztést és 5.000 fontot meg nem haladó pénzbüntetést szabhatnak ki az ún. common-law bűncselekmények elkövetése esetén. A Skóciában elkövetett bűncselekményeknek csak egy része tartozik a szokásjog keretébe, a másik részét külön törvények szabályozzák, így nem érvényesül maradéktalanul a nullum crimen sine lege elve. Az emberölés is common-law bűncselekmény, és mint érdekesség, egyetlen törvényben sem szerepel.

A büntetési eljárásban a sheriff korlátlan összegű pénzbüntetést szabhat ki, de ha a pénzbüntetésnél súlyosabb büntetés kiszabását tartja szükségesnek, az ügyet a Legfelsőbb Bíróság elé terjesztheti. Ezen túlmenően a sheriffnek lehetősége van arra, hogy szabadságelvonással nem

járó más büntetést vagy intézkedést, például közmunkát szabjon ki. A kerületi bíróságokon legfeljebb 60 napi szabadságvesztés és 2500 font pénzbüntetés szabható ki. A kerületi bíróságokon az ítélkező bíróság egy vagy több laikus bíróból áll, s az államtitkár jóváhagyásával rendőrbíró is kinevezhetnek ítélkező bírónak, aki hivatásos jogász, vagy jelenleg 5 éves gyakorlattal rendelkezik. A kerületi bírák ugyanolyan jogokkal rendelkeznek, mint a sheriffek. Rendőrbíró azonban jelenleg csak az egyik kerületi bíróságon Glasgowban működik.

A laikus békebírák szintén az igazságszolgáltatás részét képezik, akiknek kinevezésére háromféleképpen kerülhet sor: a békebírák egy részét a Királynő nevében a Skót Állam titkára nevezi ki, a magistrátusokat és a rendőrbírákat pedig, akik az 1975. előtti helyi kormányzati rendszerben foglalták el a beosztásukat, a kerületi és szigeti tanácsok nevezik ki. 1975. után a békebírák szintén e kerületi és szigeti tanácsok kinevezése alapján működnek, s törvény írja elő, hogy a laikus bírónak rendszeres és folyamatos képzésben kell résztvenniük.

Skóciában polgári ügyekben a legfőbb bíróság a Court of Session, amely Edinboroughban székel, és a hozzá benyújtott, valamint a sheriff bíróságoktól felterjesztett fellebbezett ügyeket tárgyalja. Döntései ellen a Lordok Házához van fellebbezési lehetőség. Skóciában speciális bíróságok is működnek. Ezek között található olyan bíróságok, mint például a Szavazók Regisztrálásának Fellebbezési Bírósága (Registration of Voters Appeal Court), vagy a Földértékesítési Fellebbezési Bíróság (Lands Valuation Appeal Court), vagy a Fegyverek Lord Lyon Királyi Bírósága, akik a fegyverviseléssel kapcsolatos vitás kérdésekben döntenek, működnek ezen kívül egyházi bíróságok is.

A fiatalokkal kapcsolatos igazságszolgáltatási rendszer azonban egészen különleges és egyedülálló a világon Skóciában. A gyermekek már a 8 éves kortól kezdődően felelősségre vonhatók bűncselekmény elkövetése miatt, bár ez ténylegesen ritkán előforduló esemény. Egyedülálló jogintéz-

mény a világon Skóciában az ún. Children s Hearins System, azaz a Gyermekek Kihallgatási Rendszer, ami a gyermekek jogait hivatott védeni. A Children s Hearins (C.H.) rendszer alapelveit a skót parlament Gyermekekkel és Fiatal-felnőttekkel Foglalkozó Bizottsága fektette le. Skóciában ugyanis a gyermekeknek korábban meg kellett jelenniük a bíróságok előtt akkor is, ha bűncselekményt követtek el, de azokban az esetekben is, amikor ők voltak az áldozatai egy-egy bűncselekménynek, továbbá akkor is, ha valamilyen más módon bajba kerültek, törődésre, védelemre szorultak. Ezeknek a gyerekeknek elsősorban szociális és személyes segítségre van szükségük, amelynek megadására a fiataalkorúak bíróságai nem alkalmasak, mert a bíróság nem képes egy szociális hivatal tevékenységi körét átvenni.

16 éven aluli gyermekekkel szemben a bíróság előtt csak akkor indul Skóciában büntető eljárás, ha a legsúlyosabb bűncselekmények valamelyikét valósította meg, mint például az emberölés, nemi erőszak, életveszélyt okozó testi sértés. Kiemelendő azonban, hogy még ezekben az esetekben sem kerül sor a bírósági eljárásra, ha a királyi ügyész javasolja a C.H.-nak, hogy az ügyet az ő hatáskörébe utalja. Amennyiben már a bíróság elé került az ügy és a gyermeket az ügyész vád alá helyezte, a bíróság is fordulhat a C.H.-hoz, és javasolhatja olyan intézkedés alkalmazását, amely a gyermek érdekeinek a legjobban megfelel, majd miután a bíróság beszerezte a C.H. indítványát, az ügyet a C.H. elé utalja végső döntésre.

A riporter a C.H.-hoz tartozó hivatalos személy, hozzá érkeznek a bejelentések a különböző hivataloktól, illetve állampolgároktól olyan gyermekekről, akiknek a korábban említett okoknál fogva, védő-óvó intézkedésekre van szükségük. A bejelentések túlnyomó része természetesen a rendőrségtől érkezik, de a kerületi önkormányzatoknál működő szociális hivatal munkatársai, valamint az oktatási intézmények dolgozói is gyakran bejelentéssel élnek. A bejelentést követően a riporternek kötelessége lefolytatni egy előzetes vizsgálatot, mielőtt dönt a további teendőket

illetően, fel kell derítenie a bejelentés hátterét, és csak akkor köteles az intézkedést megtenni, ha az reálisnak látszik.

A C.H. tagjai önkéntesek, akik a társadalom széles rétegeiből különböző foglalkozású személyekből tevődnek össze, és eltérő társadalmi háttérrel rendelkeznek. Valamennyiükre jellemző azonban, hogy a gyermekek körében gyakorlati tapasztalatokkal rendelkeznek, és képesek kommunikálni mind a gyermekekkel, mind a szülőkkel. A C.H. tagjait a skót államtitkárság nevezi ki. A kiválasztás kérdőívek kitöltése, interjúk és csoport-megbeszélések alapján történik. Kinevezésük öt évre szól, és ez a megbízás a bizottság javaslata alapján meghosszabbítható. Skóciában a C.H.-nak jelenleg összesen kb 1750 tagja van. A gyermekeket egy meghallgató bizottság hallgatja meg, ami három laikus tagból áll, akik között mindkét nem, férfiak és nők egyaránt képviseltetik magukat. A feladatuk az, hogy a gyermek érdekeinek megfelelően a legmegfelelőbb döntéseket hozzák. A meghallgatásokon való részvétel a törvény alapján mind a gyermekeknek, mind a szülőknek kötelező, mulasztás esetén vád alá helyezhetők és pénzbüntetés szabható ki velük szemben. A meghallgatás nem nyilvános, de a sajtó számára a C.H. a jelenlétet engedélyezheti. A tudósítások azonban a gyermekek nevét nem említhetik, személyazonosságukat titokban kell tartani. A C.H. határozatai ellen 21 napon belül jogorvoslattal élhetnek az illetékes sheriff bírósághoz. A fellebbezést 28 napon belül kell elbírálni. Kizárólagosan a jogkérdésben a sheriff határozata ellen szintén van jogorvoslati lehetőség, ilyen esetben a fellebbezést a Court of Session bírálja felül.

A C.H. rendszer legfőbb célja, hogy a gyermekek érdekeit szem előtt tartva, és nem elfeledkezve a társadalom kívánalmairól sem, a kritikus helyzetbe került fiatalokat "megmentsék", a bírósági eljárással együttjáró stressztől és kellemetlenségtől megkímélik, és a bíróságok munkáját könnyítik.

III. A tanulmányút legfontosabb tapasztalatai a következők:

1.) Angliában és Walesben, valamint Skóciában a bírácoknak igen nagy tekintélyük volt, és ez nem csupán külsőségekbén, hanem a társadalmi és erkölcsi megnyilvánulásokban is tapasztalható. A bíróságok és a tárgyalótermek a legkisebb bíróságokon is tekintélyt árasztanak. A bíróság tagjai megfelelő előkészítés után külön bejáraton vonulnak be a tárgyalóterembe, és a jelenlévők felállással köszöntik a tárgyalás tagjait. Ezt követően a tárgyaláson résztvevő jogászok valamennyien bemutatkoznak.

2.) A bírósági eljárás során az Egyesült Királyság területén igen nagy hangsúlyt fektetnek a bírác adminisztratív kiszolgálására. Ez azt jelenti, hogy a bírácoknak csupán az ügy rövid kivonatát kell tanulmányozniuk annak ellenére, hogy a tárgyalást ők vezetik. A bírác az ítéletnek csak a rendelkező részét foglalják írásba és a tárgyaláson szóban adják elő, s annak írásbafoglalására csupán akkor kerül sor, ha az ítélet ellen fellebbezést jelentettek be. Az írásbafoglalást főleg a fellebbviteli bíróságokon az ún. bírác segítői, bírác-gyakornokok végzik, akik rendkívüli alapossággal segítik a bírácot a tárgyalásra való felkészülésben és a döntés meghozatalában. A tárgyaláson jól képzett, gyorsírással való jegyzőkönyvvezetés történik, ami rövid határidőn belül bárki számára hozzáférhetővé válik.

3.) Az Egyesült Királyság területén a bírác képzése és továbbképzése kiemelt állami feladatnak számít. Ennek érdekében mind anyagilag, mind a kiválasztás szempontjából megfelelő bizottságok és tanácsok állnak rendelkezésre. Ezen belül Angliában igen nagy szerepet vállal magára a Law Society, Skóciában pedig a High Court of Justiciary.

4.) Nagy hangsúlyt fektetnek a bírác személyes védelmére, ami nemcsak az épületbe való be-

lépést és ellenőrzést jelenti, hanem a magánéletben történő biztonság megteremtését is.

5.) Az Egyesült Királyság területén kiemelkedően fontosnak tartják a nemzetközi kapcsolatok ápolását, rendkívüli nyitottságot mutatnak a kelet-európai országok bírósági rendszereinek és bírósági gyakorlatainak megismerésére, ennek érdekében rendszeresen lehetőséget biztosítanak bíráik számára külföldi tanulmányutakon való részvételre.

6.) Az International Law Society rendszeresen nemzetközi összejöveteleket tart nemzetközi jogban járatos bírák és jogászok számára, ahol mód és lehetőség nyílik személyes kapcsolatok létesítésére, s ezen keresztül a nemzetközi kapcsolatok ápolására. Személyesen is meggyőződhetünk arról, hogy ilyen jellegű nemzetközi összejöveteleken a magyar bírák megismerése és a magyar bíróság tekintélyének emelése érdekében igen nagy szükség van.

7.) A Children s Hearings rendszere, mint egyedülálló rendszer az egész világon, számunkra is elgondolkoztató, figyelemmel arra, hogy Magyarországon is egyre nő a gyermekkorú és fiatalokorú elkövetők száma, és igen jelentős a sérelmükre elkövetett bűncselekmények száma, s a jelenlegi államigazgatási megoldások nem hoznak megfelelő eredményt.

A tanulmányút alatt számtalan egyéb hasznosítható tapasztalatot és benyomást szereztünk, aminek feldolgozása egy részletesebb ismertetésen belül lehetséges.